

AHISKA TÜRKLERİNİN VATANA DÖNÜŞLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: KAZAKİSTAN ÖRNEĞİ

A Research on Returning Homeland of Ahıska Turks: The Case of Kazakhstan

Yrd.Doç.Dr. Serdar YILMAZ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, info@serdaryilmaz.com

Yılmaz, S. (2017). "Ahıska Türklerinin Vatana Dönüşleri Üzerine Bir Araştırma: Kazakistan Örneği", Vol:3, Issue:11;
pp:31-38 (ISSN:2149-8598)

ARTICLE INFO

Article History

Makale Geliş Tarihi

Article Arrival Date

02/05/2017

Makale Yayın Kabul Tarihi

The Published Rel. Date

25/05/2017

Anahtar Kelimeler

Kazakistan, Ahıska
Türkleri, Sürgün, Vatan,
Eve Dönüş Retoriği

Keywords

Kazakhstan, Ahıska Turks,
Exile, Homeland, Returning
Rhetoric

JEL Kodları: - -

ÖZ

Bu çalışma, Kazakistan'a sürgün edilen Ahıska Türklerini ele alacağından burada yaşayan Ahıska Türklerinin ata topraklarına dönüş isteğinin zamanla azalmasının ve Kazakistan'ı yeni vatan olarak kabul etmelerinin nedenlerini inceleyecektir. Çalışmanın temel hipotezi, 1944 yılında vatanlarından sürgün edilen ve Kazakistan'a yerleştirilen Ahıska Türklerinin Kazakistan'da yaşayan her milletin farklılıklarının dikkate alınması, Ahıskalıların Kazak toplumuyla ileri düzeyde kaynaşması, ekonomik durumlarının iyi olması ve bu ülkeyi ata yurtları olarak görmelerinden dolayı Kazakistan'ı vatanları olarak görmeleridir. Bu bağlamda çalışmanın kapsamı dar tutularak dünyanın on ülkesinde hayatlarını sürdüren Ahıska Türklerinin tamamı değil sadece Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türkleri çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmada Kazakistan'da bulunan Ahıska Türk Milli Merkezi üzerinden ülkede yaşayan Ahıska Türklerinin kanaat önderleri ve Dünya Ahıska Türkleri Birliği başkanı Ziyatdin İsmihanoğlu Kassanov ile mülakatlar yapılmış ve birincil kaynaklar ilk elden toplanmıştır.

ABSTRACT

This study will investigate the reasons why Ahıska Turks who live in Kazakhstan consider Kazakhstan as their new homeland and why their desire of returning to their homeland (Ahıska-Georgia) has been diminished. The hypothesis of this article is that Ahıska Turks living in Kazakhstan consider this country as their new homeland due to Kazakhstan's close attention to the differences of every nation, advanced integration of Ahıska people with the Kazakh society and having decent economic conditions. In this context, the scope of the article is limited as the study will only examine Ahıska Turks who just live in Kazakhstan rather than all of the Ahıska Turks living in ten countries of the world. In this study, the author has used the interview method as primary sources with opinion leaders of Ahıska Turks living in Kazakhstan via Ahıska Turks National Center and with Ziyatdin İsmihanoğlu Kassanov, the president of World Ahıska Turks Union.

1. GİRİŞ

1578-1829 tarihleri arasında 250 yıl boyunca Osmanlı idaresinde kalan ve 14 Eylül 1829 tarihinde Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu arasında imzalanan Edirne Antlaşması ile Rusya topraklarına dâhil edilen Ahıska bölgesi, 1921 yılında yapılan Moskova ve Kars anlaşmalarıyla Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin toprağı olmuştur. Türkiye'nin Kuzey Doğusunda yer alan Ardahan iline sınır teşkil etmektedir. Sovyetler Birliği'nin kontrolüne geçtikten sonra özellikle 1930'lu yıllardan başlamak üzere Sovyet lider Joseph Stalin Stalin'in uyguladığı dini ve kültürel baskıların yanı sıra ekonomik ve siyasi baskılara da maruz kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı öncesinde Türkiye'nin müttefiki ve casus bir millet olarak görülmeye ve kabul edilmeye başlanmış ve bu doğrultuda 1937 yılında Ahıska'nın önde gelen aydınlarının birçoğu tutuklanarak idam edilmiştir. Ancak Ahıska Türkleri için en dayanılmaz olan, uzun yıllar

sürecek bir vatan hikayesini başlatan ve onları vatanlarından ayıran olay Sovyetler Birliği Devlet Savunma Komitesi'nin 31 Temmuz 1944 tarih ve 6279 sayılı gizli yazısıyla Ahıska Türklerinin de sürgüne tabii tutulması kararı olmuştur (Türki ve Piriyeva, 2009).

14 Kasım 1944 gecesi Sovyet lider Joseph Stalin'in emriyle iki saat içinde köy meydanında toplanan ve Alman tehlikesinden korunmak için daha güvenli bölgelere nakledilecekleri ve daha sonra vatanlarına dönebilecekleri söylenen Ahıska Türklerinden ihtiyar kadın, erkek ve çocukların tamamı eski yük ve hayvan vagonlarına doldurularak Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'a sürgün edilmiştir (Aydingün ve Aydingün, 2014).

Harita 1: Ahıska'nın Coğrafi Konumu ve Ahıska Türklerinin Sürgün Güzergâhı

Kaynak: <http://www.kha.com.tr/guncel/37792--15-Kasim-1944-Ahıska-Surgunu.html> (25.03.2017).

Sürgün kış aylarına denk geldiği için birçok insan soğuktan ve hastalıktan ötürü hayatlarını kaybetmiştir. Sürgün edilen Türklerin sayısı (90 ila 150 bin arasında) tam olarak bilinmemesi de sürgün yolculuğu yaklaşık 45 gün sürdüğünden insanlar ölümlerini bile gömememişlerdir. Ahıska Türklerinin vagonlara aile üyeleri ile beraber bindirilmemesi birçok ailenin dağılmasına ve sürgünden yıllar sonra bile birbirlerine kavuşamamalarına sebebiyet vermiştir. 40 binden fazla Ahıskalı erkek İkinci Dünya Savaşı'nda Alman Cephesi'ne gönderilmiştir. Savaşa giden Ahıska erkeklerinin çoğu muhtelif cephelerde ölmüş, sağ kalanlar ise evlerine ve köylerine döndüklerinde yakınlarından hiç birini bulamamışlardır. Sürgün edildikleri yerlere kolay uyum sağlayan Ahıska Türkleri, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra vatana dönüş için birçok girişimde bulunmasına rağmen henüz bir netice alamamışlardır (Avşar ve Tunçalp, 1994; Zeyrek, 2007).

Bu çalışma, Kazakistan'a sürgün edilen Ahıska Türklerini ele alacağından sözü geçen eve dönüş isteğinin zamanla azalmasının ve Ahıskalıların Kazakistan'ı yeni vatan olarak kabul etmelerinin nedenlerini irdeleyecektir. Çalışmanın temel hipotezi, 1944 yılında vatanlarından sürgün edilen ve Kazakistan'a yerleştirilen Ahıska Türklerinin Kazakistan'da yaşayan her milletin farklılıklarının dikkate alınması, Ahıskalıların mevcut Kazak toplumuyla ileri düzeyde kaynaşması, ekonomik durumlarının iyi olması ve bu ülkeyi ata yurtları olarak görmelerinden dolayı Kazakistan'ı vatanları olarak görmeleridir. Bu bağlamda dünyanın on ülkesinde hayatlarını sürdüren Ahıska Türklerinin tamamı değil sadece Kazakistan'da yaşayanlar çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmanın ana fikri yazarın doktora tezi için 2014 yılının Mart-Temmuz ayları arasında Kazakistan'da gerçekleştirmiş olduğu beş aylık saha çalışması sırasında şekillenmiştir. İlgili mülakatlar da bu dönemde yapılmıştır. Yazar bu süre içerisinde Almatı'da bulunan ve genelde Ahıska Türklerinin yaşadığı mahallede Sona-Halis Nabiev adlı

Ahıska Türklerinin evinde kalarak Ahıska Türkleri ile aynı havayı solumuş, düşüncelerine şahitlik etmiş, sürgün hikâyelerini dinlemiş ve Ahıskalıların 1944'ten günümüze hayatta kalma ve öz geleneklerini yaşatma mücadelesine tanıklık etmiştir.

2. AHISKA TÜRKLERİNİN GENEL DURUMU

İlk anda sırf siyasi sebeplerle başlayan Orta Asya'ya göç, Orta Asya'da büyük bir Türk diasporasının oluşmasına sebep olmuştur. İşte bu varlık Ahıska coğrafyasının dışında kalan ciddi anlamda büyük yerleşik bir Ahıska Türk topluluğunun varlığıdır. İlk önce politik sebeplerle göç, ardından aile birleşimi için yaşanan göçler ve sonradan yapılan evlilikler ile yaşanan göçler devam ettirilen ve oluşturulan yeni akrabalıklara vesile olmuş ve yeni vatan (Kazakistan) ile ilişkilerde devamlılığı sağlamıştır. Başta Özbekistan ve Kırgızistan olmak üzere göçün adreslerinden biri olan Kazakistan'da artık Ahıska Türk toplumu kalıcılık unsurunu almıştır. Ahıska Türkleri Kazakistan'a olan entegrasyonda tam başarı sağlanmış, siyasette, ekonomide ve her türlü alanda artık katılım ve söz sahibi olabilme mücadelesi içine girmişlerdir. Ahıska Türkleri kendi değerlerini koruyarak yaşadıkları ve toplumun bir parçası oldukları yeni yurtlarında artık kalıcı olmuşlardır.

Ahıska Türklerinin kültürlerini yaşatacakları bir kültür merkezi ve dillerini kullanabildikleri bir gazeteleri mevcuttur. Bir sonraki bölümde detaylıca anlatılacağı üzere, Ahıska Türk Milli Merkezi 1991 yılının Şubat ayında Almatı'da Ahıska Türklerinin kendi kültürlerini koruyup yaşatmaları ve Ahıska halkının eğitim seviyesini yükseltmeleri amacıyla kurulmuştur. Merkeze ait Kazakça, Türkçe ve Rusça yayımlanan "Ahıska" adında bir gazeteleri vardır (Ahıska Gazetesi, 2015). Bu gazetenin baş editörü aynı zamanda bir Ahıska Türkü olan Rövsen Memmedoğlu, Ahıska gazetesinin 2000'de yayın hayatına başladığını ve başlangıçta aylık olarak yayımlandığını, 2006'da ayda iki defa ve 2007 yılından itibaren haftalık olarak yayımlanmaya başladığını dile getirmiştir. Ahıska gazetesi resmi olarak 2007 senesinden itibaren Kazakistan'daki milli gazeteler arasında en çok satan gazete olmuştur (Rövsen Memmedoğlu, kişisel görüşme, 2014).

Ahıska Türk Milli Merkezi ve aynı zamanda Dünya Ahıska Türkleri Birliği (DATÜB) başkanı olan Ziyatdin İsmihanoğlu Kassanov'un tanınmış ve saygın bir işadamı olması, ülkedeki Ahıska Türklerinin Kazakistan Haklar Asamblesi'nde* temsil etmesi ve bu vesileyle bir dönem Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in yardımcılığını yapması Ahıska Türklerinin Kazakistan'da yıllar içinde elde ettikleri kazanımları göstermesi açısından çok önemlidir. Yazarın hem 2013'te Fahri Türk ile Kazakistan'daki Ahıska Türklerinin dernek yöneticileri (Latif Şen ve Rövsen Memmedoğlu) ile yaptığı görüşmelerdeki izlenimlerine hem de 2014'te Kazakistan'da yaptığı saha çalışması ve mülakatlar sırasındaki gözlemlerine göre Ziyatdin beyin ismi bazen Ahıska Türklerinin bile önüne geçmekte fakat bu durum halk içinde herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmamaktadır. Gerek 2013 yılında Çimkent Ahıska Türkleri Derneği Başkanı Latif Şen gerek Ahıska Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Rövsen Mehmedoğlu gerekse 2014 yılında Ahıska Türk Milli Merkezi ve DATÜB başkanı Ziyatdin İsmihanoğlu Kassanov ile yapılan mülakatlarda kendilerine bazı sorular sorulmuştur (Türk ve Yılmaz, 2014; Ziyatdin İsmihanoğlu, kişisel görüşme, 2014).

Örneğin Latif Şen ve Rövsen Memmedoğlu'na Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türklerinin Gürcistan'a yönelik olası toplu göçe bakışları nasıldır, bu konuda resmi dernek yetkilileri ile sokaktaki Ahıskalı vatandaş arasında fikir ayrılığı olduğu konuşulmaktadır, bunun nedenleri olarak Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türklerinin vatanlarına (Kazakistan'a) daha fazla bağlı

* Farklı etnik gruplara mensup insanların barış içinde yakaladıkları uyum ve kaynaşmanın simgesi olan Kazakistan Halklar Asamblesi (KHA), etnik, dini ve dilsel açıdan farklılıklara bakılmaksızın ülkede yaşayan tüm vatandaşların eşitliğinin pratikte uygulanmasına izin vererek "Kazakistanlılık" ilkesine önem veren bir model oluşturmuştur. Her yıl bir ya da iki kez toplanan KHA, özel bir konu başlığı ile toplandığı gibi yeri geldiğinde siyasal sitem ile ilgili bazı tavsiyelerde de bulunur. Ayrıntılı bilgi için bakınız, Yerali L. Tugjanov, "Kazakistan Cumhuriyeti'nin Milli Politikasının Temel Özellikleri Hakkında", Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi, 2. Sayı, 2011, ss. 589-594; El Bası KHA'nın 22. Sessiyasına Katıldı (Cumhurbaşkanı Kazakistan Halklar Asamblesi'nin 22. Oturumuna Katıldı), 23.04.2015, www.akorda.kz/kz/page_219858_ Erişim Tarihi: 08.01.2017.

oldukları veya ekonomik durumlarının daha iyi olduğu sonucunu çıkarabilir miyiz soruları sorulmuştur. Latif Şen'e göre Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev vizyoner bir siyasetçi olduğundan ülkesinde yaşayan diğer milletlere ve onların kültürlerine sahip çıkmıştır. Bundan dolayı Kazakistan'da Özbekistan'da yaşananlara benzer olaylar (Fergana olayları) yaşanmamıştır. Kazakistan'da kimseye ayrımcılık yapılmadığı ve herkesin farklılıkları dikkate alındığı için bu ülkede yaşayan insanların yaşadıkları ülkeye karşı duydukları bağlılık daha da güçlenmiştir. Şen, Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türklerinin siyasi, ekonomik ve kültürel durumlarının diğer ülkelerde yaşayan soydaşlarıyla kıyaslandığında çok daha iyi durumda olduğunu ve bundan dolayı Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türklerinin Gürcistan'a ya da başka bir yere gitmeyi düşünmediklerini ifade etmiştir. Latif Şen, ülkede yaşayan Ahıska Türklerinin durumunu çok iyi bildiğinden "on yıllardan bu yana bu ülkede yaşıyoruz, Gürcistan'a gittik diyelim, orada ne yapacağız" sorusunu sorarak Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türklerinin Gürcistan'a toplu olarak geri döneceklerini düşünmediğini dile getirmiştir (Türk ve Yılmaz, 2014).

Harita 2: Ahıska Türklerinin Yaşadıkları Ünelere Göre Nüfus Dağılımı

Kaynak: <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/ahıska-turklerinin-70-yillik-surgunu> (02.04.2017).

Rövşen Memmedoğlu ise aynı soruya "Rusya, Azerbaycan ve Kırgızistan gibi ülkelerde yaşayan soydaşlarımız arasında Ahıska bölgesine dönme eğilimleri daha canlıdır. Ancak Kazakistan'da yaşayan Ahıskalılar mevcut Kazak toplumuyla ileri düzeyde kaynaştıklarından, ekonomik durumları iyi olduğundan ve bu ülkeyi ata yurtları olarak gördüklerinden Gürcistan'a dönmek istememektedirler" şeklinde cevaplayarak çalışmanın temel hipotezini doğrular nitelikte konuşmuştur. Kazakistan'da yaşayan soydaşların Ahıskaya geri döneceğini düşünmeyen Şen ve Memmedoğlu, "ancak biz gitmesek te atalarımızdan gasp edilen toprakların ve evlerin bize geri verilmesini talep ediyoruz. Çünkü atalarımız bütün mal varlıklarını arkalarında bırakarak bu topraklardan zorla göç ettirilmişlerdir. Kısacası, Tiflis'ten tazminat talep ediyoruz" diyerek reel bir göçten ziyade yasal olarak yerleşim hakkının elde edilmesi ve Ahıska bölgesinin sahiplerine teslim edilmesini arzulamaktadırlar (Türk ve Yılmaz, 2014).

3. AHISKA TÜRK MİLLİ MERKEZİ

Ahıska Türk Milli Merkezi 1991 yılının Şubat ayında Almatı'da kurulmuş ve daha sonra Güney Kazakistan'da gelişmiş bir merkezdir. Ahıskalı Türklerin kendi kültürlerini koruyup yaşatmak ve Ahıska halkının eğitim seviyesini artırmak amacıyla kurulmuştur. Kazakça, Türkçe ve Rusça yayımladıkları "Ahıska" adında bir gazeteleri vardır (Türk Milli Kültür Merkezi, 2015). Bu gazetenin baş editörü aynı zamanda bir Ahıska Türkü olan Rövşen Memmedoğlu, Ahıska gazetesinin 2000 yılında yayın hayatına başladığını ve başlangıçta aylık olarak yayımlandığını,

2006'da ayda iki defa ve 2007'den itibaren de haftalık olarak yayımlanmaya başladığını dile getirmiştir. Resmi olarak 2007 senesinden itibaren Kazakistan'daki milli gazeteler arasında en çok satan gazete olan Ahıska gazetesi, Kazakistan Basım Bakanlığının ilgisini çekmiş ve Kazakistan Halklar Meclisi'nin amblemini almıştır (Rövşen Memmedoğlu, kişisel görüşme, 2014).

Bu merkeze çalışmada yer verilmesinin en büyük amacı Ahıska Türklerinin Kazakistan'daki sayısının 200 bine yaklaşması ve bu nedenle orada bir Türk diasporası teşkil etmesidir. Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türklerinin mücadelesinin öncülüğünü yapması, merkezin başkanı Ziyatdin İsmihanoğlu Kassanov'un tanınmış ve saygın bir işadamı kimliğinin bulunması, İsmihanoğlu'nun ülkedeki Ahıskalıları Kazakistan Haklar Asamblesi'nde temsil etmesi ve bu vesileyle bir dönem Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in yardımcılığını yapması açısından incelemeye değer bir merkezdir. Zira İsmihanoğlu, Kazakistan'a gelen Türk yetkililerin ülkedeki resmi görüşmeleri bitirdikten sonra muhakkak Ahıska Türkleri ile görüşüğünü, dertlerini dinlediklerini ve Ahıska Türklerinin arkasında olduklarını ifade etmektedir (Ziyatdin İsmihanoğlu, kişisel görüşme, 2014).

Ziyatdin beyin şahsiyeti ülkedeki Ahıska Türklerinin durumunu da özetler niteliktedir. Rövşen Memmedoğlu bu durumu farklı bir şekilde ifade etmekte ve Ahıska Türk Milli Merkez'inden ziyade Ziyatdin beyin kendisinin ve yaptıklarının anavatana dönüş politikasını etkilediğini belirtmektedir. Memmedoğlu bu durumu izah etmek ve söylediklerini temellendirmek için aşağıdaki anekdotu dile getirmiştir:

"Cumhurbaşkanımız Nazarbayev'in 2012'de Türkiye'ye yaptığı ziyaretteki ekibinde Ziyatdin bey de vardı. O zaman Sayın Abdullah Gül Nazarbayev'e, sizin ekibinizde bizim Türkümüz de var dediğinde Nazarbayev, hayır o sizin değil bizim Türkümüz dedi. Ziyatdin Beyin emeği gerçekten çok. Dolayısıyla Nazarbayev'in Ahıskalıları önemsemesi, ülkedeki farklı etnisiteye sahip insanların bir arada barış içinde yaşaması, Ziyatdin beyin aldığı görevler ve Ahıska Türklerinin Kazak toplumu ile olan üst düzey entegrasyonları onları bu ülkeye ait hissettirmektedir. Ahıska Türkleri olarak bizim de bunda olumlu bir katkımız var" (Rövşen Memmedoğlu, kişisel görüşme, 2014).

İsmihanoğlu'nun gerek ekonomik durumunun iyi olan bir işadamı olması gerek Kazakistan Halklar Asamblesi'nde Ahıska Türklerini temsil etmesi, halkının sorunlarıyla çok yakından ilgilenmesi gerekse kız ve erkek çocukların eğitimine önem vermesi halk tarafından ziyadesiyle benimsenmiştir (Türk ve Yılmaz, 2014). İsmihanoğlu, düğünlere, cenazelere, dini bayramlara ve özel günlere halk ile birlikte katılmakta, insanlara sıkıntılı zamanlarında yardım etmekte ve çoğu zaman da iş vermektedir. Sonuç olarak; Ahıska Türk Milli Merkezi, 200.000'e yaklaşan nüfusuyla ülkede önemli bir yere sahip olan Ahıska Türklerini temsil eden ve Ahıskalılarının anavatana dönüş hakkını elde etmeye somut ve ciddi katkıları olan bir STK'dır. Bu katkıda en büyük pay kuşkusuz merkezin başkanı, Nazarbayev'in elinden hizmet madalyası alan saygın ve tanınmış işadamı Ziyatdin İsmihanoğlu'dur (Yılmaz, 2016).

23 Kasım 1958 Almatı doğumlu olan Ziyatdin İsmihanoğlu ilk, orta ve lise tahsilini tamamladıktan sonra 1981 yılında Almatı Ulusal Ekonomi Fakültesini bitirmiştir. Rusça, Kazakça, Türkçe konuşan Ziyatdin İsmihanoğlu iş hayatına 1982 yılında başlayarak Kazakistan Sovyet Cumhuriyeti Arazi ve Su Geliştirme Bakanlığı bünyesinde 1995 yılına kadar çeşitli pozisyonlarda görev yapmıştır. 1995 yılından sonra kendi kurduğu şirketi ile gösterdiği başarılı yönetim, doğru sektörlere girme, girişimci ruhuna sahip olma gibi özellikleri sayesinde şirketlerini ülkenin sayılı grup şirketleri arasına sokmayı başarmıştır. Ziyatdin İsmihanoğlu aynı zamanda toplumsal sorumluluk sahibi bir iş adamı olma özelliğiyle bu alanda yaptığı faaliyetler nedeniyle bazı ulusal ve uluslararası kuruluşlardan çeşitli ödüllere ek olarak bizzat Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev tarafından üstün hizmet madalyası ile onurlandırılmıştır (DATÜB, 2017).

Kendisine toplamda altı soru sorulmuş ve her bir soru için ayrıntılı cevaplar alınmıştır. Sorulan sorular sadece Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türkleri ile ilgili olmamıştır. Kazakların Ahıska Türklerine bakışı ve algıları nasıldır, psikolojik baskı hissediyor musunuz, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görüyor musunuz, iş (business) yaparken ticaret hayatında önünüze engeller çıkıyor mu, Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in hem Ahıska Türklerinin ülkedeki entegrasyonu hem Kazak-Türk ilişkilerine olan etkisi nasıldır ve vatan olarak Kazakistan ne ifade ediyor gibi birçok soru yöneltilmiş ve ilk elden cevaplar alınmıştır.

Kazakistan'ın bağımsızlığından önce eğitimde ve iş hayatında Ahıska Türklerinin çok ciddi engeller ve problemler ile karşılaştığını dile getiren İsmihanoğlu, bağımsızlık sonrası ise birçok şeyin değiştiğini ve yaşanan gelişmelere paralel olarak zamanla Ahıska Türklerinin Kazakistan'ı anayurtları olarak görmeye başladıklarını belirtmiştir. "Örneğin şahsıma bakın. Ben burada büyük bir iş adamıyım. Daha önüme bir Kazak gelip te sen bunu nasıl yaptın demedi. Açıkçası eğer Kazaklar beni sıkıştırmış olsalardı ya da baskı uygulasalardı ben bu seviyelere gelemezdim" diyerek kişisel tecrübelerinden örnek vermiştir. Nazarbayev başta olmak üzere herkesin desteğini gördüğünü, kendisine iki kere milletvekili olma teklifinin geldiğini ama ikisinde de bu teklifi kabul etmediğini ifade eden İsmihanoğlu, neden milletvekili olma teklifini kabul etmediniz sorusuna, "çünkü Astana'da olsam milletime faydalı olamayacağım, ama burada onlarla beraber daha özgür olduğumda onlara daha çok katkı vermeye çalışıyorum. Düşünün orada beş yıl boyunca Astana'da kalmam, devlet işleriyle uğraşmam ve mecliste oturmam gerekecek. O zaman bizim milletin işleriyle ve problemleriyle kim ilgilenecek ve milletimizin sorularına kim cevap verecek! O yüzden milletimizi düşünerek teklifleri kabul etmedim" şeklinde cevap vererek Ahıskalıların Kazak toplumuna olan entegrasyonu konusunu daha önemseydiğini söylemiştir (Ziyatdin İsmihanoğlu, kişisel görüşme, 2014).

Özellikle rahmetli Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Kazakistan'a yaptığı ilk ziyaretten sonra bizim buradaki varlığımız daha da hissedildi diyen İsmihanoğlu, Nazarbayev'in Ahıskalılara her zaman destek verdiğini ve sahip çıktığını, Kazakistan'ın sadece Kazakların değil Ahıskalı ve tüm Türklerin ata yurdu olduğunu söylediğini her fırsatta hatırlamaktadır. "Özellikle Kazaklar buna çok şaşırды. Nasıl olurda Kazakistan tüm Türklerin ata yurdu olur dediler. Çünkü Sovyet politikaları nedeniyle Kazaklar tarihlerine uzak kalmışlardı. İşte özellikle Kazakların tarihlerini bağımsızlıktan sonra daha iyi öğrenmeye başlamalarıyla bize olan bakış açıları da yavaş yavaş değişmeye başladı. Kazaklar şimdilerde ne diyorlar biliyor musunuz? Bize Türkler içinde en yakın topluluk Ahıska Türkleridir. O yüzden baskı ve sıkıntı görmüyoruz" diyen İsmihanoğlu, ufak tefek problemlerin her zaman olabileceğini ancak Kazak yetkililerin Ahıska Türklerine her konuda yardımcı olduklarını ifade etmiştir. Nazarbayev'in kendilerine "çocuklarınızı okutun, eğitimi olsunlar ve kim olurlarsa olsunlar o zaman devlet memuru da, işadamı da bakan da olabilirler" dediğini hatırlatan İsmihanoğlu, kendilerine her zaman Astana'dan mesaj geldiğini, "sizin çocuklarınızı buraya gönderin polis olsunlar, asker olsunlar, devlet memuru olsunlar, biz sizlere çok güveniyoruz" dendiğini anlatmıştır. İsmihanoğlu, mülakatın sonunda "kısacası milletimizin burada önü açık, her şey bizim elimizde. Biz Allaha şükür Kazakistan gibi harika bir ülkenin vatandaşlarıyız ve burada yaşıyoruz. Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türklerine kendilerini yetiştirerek bu ülkede kalmalarını ve geleceklerini "ata vatanımızda" kurmalarını fırsatını bulduğum her ortamda tavsiye ediyorum" diyerek ülkede yaşayan tüm Ahıskalıların Kazakistan'ı vatanları olarak gördüğünü ifade etmiştir (Ziyatdin İsmihanoğlu, kişisel görüşme, 2014).

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sonuç olarak Ahıska Türklerinin kendi vatanları olan Ahıska'ya dönüşü, Aydıngün (2008)'ün deyimiyle çok hassas bir konudur ve bunun için atılmış birçok adım vardır. Ancak burada

incelenen konu, 1944 sürgünüyle Kazakistan'a yerleştirilen Ahıska Türklerinin zamanla bu ülkeye adapte olmaları, Kazak toplumuyla kaynaşmaları, kendi dili ve kültürlerini özgürce yaşatabilmeleri, ekonomik durumlarının iyileşmesi ve özellikle Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'in kapsayıcı ve ayırım gözetmeyen birleştirici politikaları sayesinde Kazakistan'ı yeni vatanları olarak görmeleri konusudur. Nazarbayev sonrası olumsuz bir durum yaşanacak mı ya da Ahıska Türkleri elde ettikleri kazanımları koruyabilecek mi sorunsalıyla şu anda vakit kaybedilmemelidir. Zira Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türklerinin geleceği kalbi ve aklıyla hareket eden yüksek ahlaklı, çabalayan, yaşadığı devirin gerisinde kalmamış, vatansever ve diğer milletlere hoşgörülü olabilme erdemine sahip, adalet duygusuyla yetişen nesiller sayesinde garanti altına alınacaktır.

İlk anda sırf siyasi sebeplerle başlayan Orta Asya'ya göç, Orta Asya'da büyük bir Türk diasporasının oluşmasına vesile olmuştur. İşte bu varlık Ahıska coğrafyasının dışında kalan ciddi anlamda büyük yerleşik bir Ahıska Türk topluluğunun varlığıdır. Ahıska diasporasının büyük çoğunluğu Ahıska bölgesinden göçlerle oluşmuştur. İlk önce politik sebeplerle göç, ardından aile birleşimi için yaşanan göçler ve sonradan yapılan evlilikler ile yaşanan göçler devam ettirilen ve oluşturulan yeni akrabalıklara vesile olmuş ve yeni vatan (Kazakistan) ile ilişkilerde devamlılığı sağlamıştır. Başta Özbekistan ve Kırgızistan olmak üzere göçün adreslerinden biri olan Kazakistan'da artık Ahıska Türk toplumu kalıcılık unsurunu almıştır. Toplumda bir yer edinmiş ve büyük çoğunluğu anavatan Ahıska bölgesini sadece ziyaret ya da tatil yeri olarak görmektedir. Ahıska Türkleri, Kazakistan'a olan entegrasyonda önemli bir başarı sağlamış, siyasette, ekonomide ve her türlü alanda artık katılım ve söz sahibi olma mücadelesi içine girmişlerdir. Ahıska Türkleri kendi değerlerini koruyarak yaşadıkları ve toplumun bir parçası oldukları yeni yurtlarında artık kalıcı olmuşlardır.

Çalışmanın yazarı, Ahıska Türkleri ile aynı mahallede yaşayıp aynı havayı soluyarak, Ahıska Türklerinin kanaat önderleriyle mülakatlar yaparak, öz değerlerini nasıl yaşattıklarına bizzat şahitlik ederek, düğünlerine katılıp mutluluklarını ve cenazelerine katılıp acılarını paylaşarak geçirdiği beş ayın sonunda çalışmanın temel hipotezini doğrulayan şu sonuca ulaşmıştır. Kazakistan'da yaşayan (Almatı-70 bin, Çimkent-70 bin, Cambul-30 bin, geri kalan ise Kazakistan'ın diğer şehirlerine yayılmış durumdadır) ve sayıları 200 bine yaklaşan Ahıska Türkleri, Kazak toplumuyla ileri düzeyde kaynaşmaları, yaşam standartlarının ve gelir durumlarının iyi olması, eğitim olanaklarından yararlanmaları, ana dillerini kullanmaları, kültürel geleneklerini özgürce yaşatabilmeleri ve Kazakistan'da yaşayan her milletin farklılıklarının devlet tarafından yasal güvenceye alınmasından dolayı Kazakistan'ı yeni vatanları olarak görmektedirler. Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türklerinin ana vatanları olan Gürcistan'ın Ahıska bölgesine geri dönerek oraya yerleşmek diye bir gündemleri bulunmamaktadır. Ziyatdin İsmihanov'un önderliğinde sürdürülen mücadelenin ana amacı vatana yani Ahıska'ya dönüşten ziyade yerleşme hakkının uluslararası düzeyde tanınması koşuluyla yasal olarak elde edilmesidir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus ise yasal olarak alınmak istenen yerleşim hakkının kapsamının ve muhteviyatının ne/nasıl olacağıdır.

KAYNAKÇA

Ahıska Gazetesi, <http://www.ahıska-gazeta.com/> Erişim Tarihi: 12.01.2017.

Avşar, B. Z. ve Tunçalp S. Z. (1994), Sürgünde 50. Yıl Ahıska Türkleri, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu, Ankara.

Aydingün, A. ve Aydingün, İ. (2014), Ahıska Türkleri, Ulusötesi Bir Topluluk ve Ulusötesi Aileler, Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Aydingün, B. A. (2008), "Ahıska Türklerinin Gürcistan'a Dönüşü", ASAM BAKIŞ, No: 6, ss. 1-20.

DATÜB (2017), Genel Başkan Ziyatdin Kassanov, <http://www.datub.eu/kurumsal.html#baskan> Erişim Tarihi: 12.01.2017.

Ekinci, B. (2014), Ahıska Türklerinin 70 yıllık sürgünü, Al Jazeera Türk, 14.11.2014, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/ahiska-turklerinin-70-yillik-surgunu> (02.04.2017).

El Bası Kazakistan Halıktar Asambliyasının 22şi Sessiyasına Katıldı (Cumhurbaşkanı Kazakistan Halklar Asamblesi'nin 22. Oturumuna Katıldı), 23.04.2015, www.akorda.kz/kz/page_219858_ Erişim Tarihi: 08.01.2017.

Rövşen Memmedoğlu ile Mülakat, Kazakistan'daki Türk Diasporası: "Ahıska Türkleri" Akademik Perspektif, Yayın Tarihi, 11 Ekim 2014, <http://akademikperspektif.com/2014/10/11/kazakistandaki-turk-diasporasi-ahiska-turkleri-ozel-roportaj/> Erişim Tarihi: 08.01.2017.

Tugjanov, L. Y. (2011), "Kazakistan Cumhuriyeti'nin Milli Politikasının Temel Özellikleri Hakkında", Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi, 2. Sayı, ss. 589-594.

Türk, F. ve Yılmaz, S. (2014), "Çimkent Ahıska Türkleri Derneği Başkanı Latif Şen ve Ahıska Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ruşen Mehmedoğlu ile Söyleşi", Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 5 Sayı: 1, ss. 66-79.

Türk, F. ve Yılmaz, S. (2014), "Dünya Ahıska Türkleri Birliği Başkanı Ziyaettin İsmihanoğlu Kassanov ile Söyleşi", Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1.

Turik Ulttik Medeni Ortallığı (Türk Milli Kültür Merkezi), http://bostandyk.almaty.gba.kz/page.php?page_id=409&lang=2, Erişim Tarihi: 01.03.2015.

Türki, İ. ve Priyeva, S. (2009), Ahıska Türklerinin Tarihi, İslam ve Aile Durumu, Ahıska Türklerinin Ansiklopedisi, Çimkent.

Yılmaz, S. (2016), Kazakistan'ın Türkiye Politikası: İç Yapı, Söylem, Dış Politika ve Lider Etkeni, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Zeyrek, Y. (2007), Ahıska Araştırmaları, Ankara.

Ziyatdin İsmihanoğlu Kassanov ile Mülakat, Kazakistan Halklar Asamblesi Eski Başkan Yardımcısı, Ahıska Türk Milli Merkezi Başkanı ve Dünya Ahıska Türkleri Birliği Başkanı, 20.07.2014, Almatı, Kazakistan.

15 Kasım 1944 Ahıska Sürgünü, Kafkas Haber Ajansı, 17.11.2016, <http://www.kha.com.tr/guncel/37792--15-Kasim-1944-Ahiska-Surgunu.html> (25.03.2017).